

Jacqueline Oskamp

Mirjam was de beste

Mirjam de Veth, 8 mei 1953 – 30 mei 2025

Jacqueline Oskamp (1964) studeerde politicologie aan de Universiteit van Amsterdam en rolde daarna in de journalistiek over haar grote liefde, de muziek. Ze schreef voor De Groene Amsterdammer, de Volkskrant, Vrij Nederland, en in opdracht van uiteenlopende culturele instellingen en muziekensembles. Ze werkte als muziekprogrammeur bij Huis aan de Werf in Utrecht en maakte deel uit van diverse jury's, besturen en commissies. Ook regisseerde ze een documentaire over de componist en multimediale kunstenaar Dick Raaijmakers: Op zoek naar een vergeten toepassing (2000). Van 2003 tot 2013 maakte ze deel uit van de radioredactie van de Boeddhistische Omroep. Sinds circa 2010 legt ze zich toe op het schrijven van boeken en langere publicaties, waarin ze de inzichten probeert te verwoorden die ze gedurende 25 jaar muziekjournalistiek heeft verworven.

Mirjam de Veth (1953–2025) had een voorliefde voor het absurde, bizarre en surrealistische. Met haar inventieve vertalingen haalde ze vele Franse auteurs uit de coulissen van de literatuur. Ze vertaalde o.a. Albert Cossery, Marie Darrieussecq, André Gide, Louis Guilloux, René de Obaldia, Philippe Soupault. Ze publiceerde incidenteel in o.a. De Groene en De Parelduiker. Naar aanleiding van de vertaling van Maurice Pons, Les Saisons werd haar in 2009 de Dr. Elly Jaffé Prijs toegekend voor haar gehele vertaaloeuvre.

Dit afscheid verscheen eerder in De Groene Amsterdammer van 19 mei 2025 en VertaalVerhaal dankt dit weekblad voor de mogelijkheid het ook hier te kunnen publiceren.

Mirjam was de beste

Mirjam de Veth, 8 mei 1953 – 30 mei 2025

Zelfportret

‘Beter een fonkelende vertaling die misschien hier en daar iets te ver weg huppelt, dan een keurig verantwoorde kraak-noch-smaakvertaling’, aldus Mirjam de Veth, die bij haar overlijden op 30 mei een zeventigtal literaire vertalingen naliet van veelal eigenzinnige Franse auteurs. Het eerste zaadje voor haar interesse werd geplant door de flamboyante literator Pé Hawinkels die in haar geboortestad Nijmegen ‘gelukkig al vroeg begon met innemen’ en in het café luidkeels zijn vertaalopvatting verkondigde: ‘De grootst mogelijke vrijheid nemen binnen de kleinst mogelijke afstand tot het origineel.’

Na haar studie Frans in Utrecht deed De Veth vertaalkunde in Amsterdam en simultaan de avondopleiding schilderen/tekenen aan de Rietveld

Academie. Toen haar tweede vertaalopdracht (Annie Cohen-Solals biografie van Sartre) op een bestseller uitdraaide, besloot ze van vertalen haar beroep te maken – zich (nog) niet realiserend dat een tarief van nog geen zeven cent per woord haar tot een minimumbestaan zou veroordelen, waar ze, levenskunstenaar als ze was, toch altijd een fleurige draai aan wist te geven.

Met de voor haar karakteristieke combinatie van hartstocht, humor en scherpte vroeg ze aandacht voor het vak. Ze stelde voor in elk vertaald boek te vermelden: ‘Deze vertaling kwam tot stand dankzij een financiële bijdrage van de vertaler.’ Ook streed ze (via de Auteursbond) voor een consequente naamsvermelding van de vertaler. Eind jaren negentig richtte ze met vakgenoten het Atelier de Traduction d’Amsterdam op om te discussiëren over vertaalkwesties.

Zelf was ze buitengewoon getalenteerd en inventief. ‘Mirjam was de beste’, zegt een van haar collega’s en passant bij haar uitvaart. ‘Het is een schande dat ze de Martinus Nijhoff Prijs niet heeft gekregen.’ In 2009 ontving ze wel de prestigieuze Elly Jaffé Prijs voor haar vertaling van *Les Saisons* van Maurice Pons, een van die auteurs (net als Albert Cossery, Iegor Gran, Jean de la Ville de Mirmont en Louis Guilloux) uit de coulissen van de Franse literatuur. Voor veel van deze wat obscure schrijvers, die ze met een gedegen nawoord bij haar lezers introduceerde, vond ze onderdak bij de kleine, idealistische uitgeverij Coppens & Frenks. Toen George Coppens in 2017 met pensioen ging, deed De Veth het licht uit met *De ongewisse stad* van J.M.A. Paroutaud dat verscheen bij De Laatste Snik, zoals Coppens zijn bedrijfje eenmalig omdoopte. Tot haar opluchting trof ze vervolgens in uitgever Marc Vleugels weer een geestverwant.

Het absurde, bizarre, surrealistische sprak haar aan. Een voorliefde die ze had meegekregen van haar vader ‘die geweldig kon fabuleren’. Daarom vormen de

dagboeken van André Gide, een vele jaren omvattend project dat in 2006 onder de titel *Het innerlijk blauw* in de reeks Privé-domein verscheen, een buitenbeentje in haar oeuvre. Ze nam haar intrek in het universum van Gide en bestudeerde met de voor haar kenmerkende toewijding en grondigheid zijn leven, politieke opvattingen, vriendschappen, favoriete schrijvers en moeizame liefdes. Ze reisde hem achterna naar de Côte d'Azur, bezocht de 'Gide-plekken' in Parijs en logeerde op het kasteel in Cuverville (Normandië), waar Gide had gewoond en in 1951 was begraven. Meer dan de vertaling leidde de selectie uit Gide's dagboeken tot kopzorgen. 'Het materiaal blijft oceanisch uitdijen', noteerde ze in maart 2002 in *Le journal du Journal*, waarin ze de wordingsgeschiedenis van haar vertaling optekende. En anderhalf jaar later: 'Gekut over de toegestane lengte.' Uiteindelijk wist De Veth er bij uitgever Peter Nijssen een recordaantal van 660 pagina's uit te slepen.

Een ander hoogtepunt in haar oeuvre vormt de hedendaagse schrijfster en psychoanalytica Marie Darrieussecq, van wie De Veth een tiental boeken vertaalde. Bijzonder aan deze auteur is dat zij voor elke nieuwe roman een compleet ander taalregister kiest, dat voortvloeit uit het onderwerp. Het virtuoze vocabulaire van Darrieussecq stuwde De Veth op tot poëtische hoogten, zoals alleen al blijkt uit de titels *Zeugzoenen (Truismes)* en *Zeewee (Le Mal de mer)*. Als Darrieussecq in Frankrijk wordt beschuldigd van plagiaat (ze heeft een novelle geschreven over het verlies van een kind zonder uit eigen ervaring te spreken) springt Mirjam de Veth op de bres voor 'haar' auteur. 'Het lijkt wel of er een fobie voor fictie bestaat', schrijft ze in *De Groene*. 'Verdriet en ziekte worden geclaimd als privébezit. De schrijver moet zijn papieren van echtheid tonen.'

Even verontwaardigd is ze over de rel rond de jonge schrijver Nicolas Jones-Gorlin vanwege zijn boek *Rose bonbon* (2002) over een pedofiel: 'Een regelrechte roep om fantasiepolitie: er moet niet alleen meer blauw op straat, maar ook meer blauw in ons hoofd.' De ophef over deze roman (fictie) bestempelt ze als hypocriet aangezien op hetzelfde moment een teruggevonden verhaal van André Gide verschijnt over zijn liefdesnacht met een boerenjongen: non-fictie.

Rond haar 65ste wordt De Veth in de kern van haar wezen getroffen: ze komt steeds moeilijker uit haar woorden. Ze is diepongelukkig als een winkelier in Arles, het Zuid-Franse stadje waar ze een groot deel van het jaar doorbrengt, denkt dat hij een toerist voor zich heeft die het Frans niet machtig is. Het blijkt primair progressieve afasie en sloopt haar taalcentrum. Creatief als ze is valt ze terug op haar beeldende talent. Zo laat ze eveneens 170 'getekende dagboeken' na, die nu een plaats krijgen in het Nederlands Dagboekarchief. Door haar familie, vrienden en collega's, de fine fleur van de Nederlandse vertaalwereld, is Mirjam de Veth op 6 juni op Zorgvlied begraven.